

## **ÜLESTÕUSMISPÜHA AD 2025**

### **Lk 24:1–12 (Ho 6:1–3; 1Kr 15:1–11)**

- 1 Aga esimesel nädalapäeval, veel enne koitu läksid naised hauale, tuues kaasa lõhnarohte, mis nad olid valmis pannud.**
- 2 Ent nad leidsid kivi hauakambri eest ära veeretatud olevat.**
- 3 Ja kui nad sisse astusid, ei leidnud nad Issanda Jeesuse ihu.**
- 4 Ja sündis, et kui nad olid nõutuses selle pärast, vaata, kaks meest seisis nende juures erevalges rõivas.**
- 5 Aga kui naised hirmu tundes silmad maha lõid, ütlesid mehed neile: «Mis te otsite elavat surnute juurest?**
- 6 Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud. Tuletage meelde, mida Ta teile rääkis juba Galileas,**
- 7 öeldes, et Inimese Poeg peab antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma.»**
- 8 Ja naistele tulid meelde Jeesuse sõnad.**
- 9 Ja pöördudes hauakambri juurest tagasi, kuulutasid nad kõike seda neile üheteistkümnele ja kõigile teistele.**
- 10 Aga need olid Maarja Magdaleena ja Johanna ja Maarja, Jaakobuse ema, ja muud naised koos nendega. Nad rääkisid seda apostlitele,**
- 11 ent need sõnad paistsid nende silmis otsekui tühi jutt ja nad ei uskunud naisi.**
- 12 Peetrus aga tõusis püsti ja jooksis hauakambri juurde, ja kui ta kummargil sisse vaatas, siis nägi ta üksnes surilinu. Ja ta läks ära, endamisi imestades sündinu üle.**

Nädala esimesel päeval aga, päevatõusu hämaruses, tulid nad hauale, kandes lõhnarohte, mis nad olid valmis pannud. Nad leidsid aga kivi haualt ära veeretatud olevat. Sisse minnes aga ei leidnud nad Issanda Jeesuse ihu. Ja see sündis nende selle pärast segaduses olles, ja vaata, kaks sädelevas rüüs meest seisis nende ees. Nende hirmunud olles ja palgeid maha heites aga ütlesid nood neile: «Miks otsite elavat surnute hulgast? Ei ole Ta siin, vaid üles äratatud! Tuletage meelde, kuidas Ta rääkis teile veel Galileas olles, üteldes Inimese Poja kohta, et Ta peab ära antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma.» Ja neile meenusid Tema sõnad. Ja haua juurest tagasi pöördunud, kuulutasid nad kõiki neid asju neile üheteistkümnele ja kõigile ülejäänutele. Need olid aga Maarja Magdaleena ja Johanna ja Jaakobuse Maarja ja ülejäänud koos nendega. Nad rääkisid ja rääkisid apostlitele neid asju ja nende sõnad paistsid nende silmis otsekui tühi loba ja nad ei uskunud neid. Peetrus aga, tõustes üles, jooksis hauale, ja olles kummardunud, näeb ta üksnes linaribasid. Ja ta läks ära, sündinut endamisi imeks pannes.

## Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiokia paganlike vanemate lapsena<sup>1</sup>. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatjaks Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvpäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelesparandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusega, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliaulist Teofilost<sup>2</sup>», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliauline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväarsust.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt meeles pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele. Ning teiseks: kuna autori eesmärk pole mitte rahuldada lugejate uudishimu,

---

<sup>1</sup> Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldata apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

<sup>2</sup> Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes<sup>3</sup> ehitanud oma teose üles nii, et see toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngerite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

### Keelelisi märkuseid

**Aga esimesel nädalapäeval** – τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων – sõna σάββατον – heebrea keeles שַׁבָּת – tähendab nii «hingamispäev» kui «nädal».

**Veel enne koitu** – ὄρθρου βαθείως – sõnasõnalt: «sügavas päevatõusus» – see väljend tähistab koidikueelset hämarust.<sup>4</sup> Sõna ὄρθρος tuleneb tõenäoliselt verbist αἴρω – «üles tõstma» – ja tähistab päevatõusu aega. Sõna βαθύς tähendab «sügav».

**Naised** – originaaltekstis puudub siin ja järgmistes salmides sõna «naised», selle asemel kasutatakse naissoole viitavaid grammatilisi vorme.

**Hauale** – ἐπὶ τὸ μνημα – sõna μνημα tuleneb verbist μνάομαι – «mäletama», «meenutama», «mälestama» – ning tähistab nii hauda kui mälestusmärki.

**Mis nad olid valmis pannud** – ἃ ἡτοίμασαν – sõna ἐτοιμάζω tähendab «valmis seadma», «valmis panema», «[ette] valmistama».<sup>5</sup>

**Leidsid** – εὗρον – sõna εὗρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.<sup>6</sup>

**Hauakambri** – τοῦ μνημείου – sõna μνημεῖον tuleneb sarnaselt eelnevalt kasutatud sõnale μνημα verbist μνάομαι – «mäletama», «meenutama» – ja tähendab «mälestusmärk», «hauatähis», ka «haud».

**Issanda Jeesuse** – τοῦ κυρίου Ἰησοῦ – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja». nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

**Ihu** – τὸ σῶμα – sõna σῶμα tähistab nii füüsilist ihu kui inimesiku tervikut.

<sup>3</sup> Vt nt Lk 3:1j.

<sup>4</sup> 1739. aasta Piiblis: «puhte»; 1968. aasta piiblitõlkes: «puhteajal».

<sup>5</sup> Seda sõna kasutatakse ka valitsejate eel välja saadetud teevalmistajate tegevuse tähistamiseks, nt: «Valmistage Issandale tee, tehke tasaseks tema teerajad!» (Mt 3:3)

<sup>6</sup> Meenutagem siinkohal Archimedese kuulsat vanniskäiku.

**Erevalges** – ἀστροπτούση – sõna ἀστροάπτω tuleneb sõnast ἀστήρ – «[taeva-]täht» – ning tähendab «sädelema», «[silnipimestavalt] hiilgama».

**Silmad** – τὰ πρόσωπα – sõna πρόσωπον tähendab «nägu», «pale».

**Surnute** – τῶν νεκρῶν – sõna νεκρός – «surnud», «surnu» – etümoloogia viitab väidetavalt kadumisele (võrdluseks eestikeelne «kadunu», «kadunuke») või hajumisele (haihtumisele).

**Üles äratatud** – ἠγέρθη – sõna ἐγείρω – «ärkama», «[üles] tõusma», passiivses kõneviisis «äratatama» – kasutatakse nii unest ärkamise ja üles tõusmise, kui ka surnuist ülestõusmise või ülesäratamise tähistamiseks.

**Galileas** – ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ – nimi Γαλιλαία tuleneb heebrea sõnast גליל – «piirkond».

**Antama** – παραδοθῆναι – sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», «ära andma».

**Patuste** – ἀμαρτωλῶν – sõna ἀμαρτωλός – «patune» – tuleneb verbist ἀμαρτάνω – «mürgist mööda laskma», «eksima», «patustama».

**Üles tõusma** – ἀναστῆναι – sõna ἀνίστημι tähendab nii «[unest] üles tõusma», «püsti tõusma» kui ka «[surnuist] üles tõusma».

**Sõnad** – τῶν ῥημάτων – sõna ῥῆμα tuleneb verbist ῥέω – «kõnelema», «väljendama», aga ka «voolama» ja «välja valama» – ja tähistab eeskätt väljendatud, räägitud sõna.

**Kuulutasid** – ἀπήγγειλαν – sõna ἀπαγγέλλω tähendab «sõnumit tooma/viima», «kuulutama», «[avalikult] teada andma/teadustama».

**Teistele** – τοῖς λοιποῖς – sõna λοιπός tähendab «ülejäänud».

**Maarja** – nime Μαρία või Μαριάμ, heebrea keeles מִרְיָם – Mirjam – üheks võimalikuks tähenduseks on «mässuline», aga selle tähenduseks võib olla ka «kibe», «mõru».

**Magdaleena** – ἡ Μαγδαληνὴ – lisanimi Μαγδαληνὴ – Magdaleena – tähistab Magdala linnast pärit naist. Μαγδαλά, heebrea keeles מַגְדָּלָה – «torn» – on Galilea järve läänekaldal paiknev kindlustatud linn Naftali suguharu asupaigas (vt nt Jos 19:38).

**Johanna** – nimi Ἰωάννα – nagu ka nimi Ἰωάννης – tuleneb heebrea nimest יְהוָה נְחֻמָּה või יְהוָה נֶחֱמִיךְ ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink».

**Maarja, Jaakobuse ema** – Μαρία ἡ Ἰακώβου – sõnasõnalt: «Jaakobuse Maarja».<sup>7</sup> Nimi Ἰακώβος tuleneb heebrea nimest יַעֲקֹב – «kannahoidja», «petis».

**Rääkisid** – ἔλεγον – siin kasutatakse lõpetamata tegevust väljendavat lihtminevikku, mida võiks tõlkida: «muudkui rääkisid» või «rääkisid ja rääkisid» või «rääkisid järelejätmalt».

**Apostlitele** – πρὸς τοὺς ἀποστόλους – sõna ἀπόστολος tuleneb verbist ἀποστέλλω, mis tähistab enamasti kindla ülesandega läkitamist (määramist).<sup>8</sup>

**Tühi jutt** – sõna λῆρος tähendab «loba», «lobajutt», «mõttetu jutuvada», «jaburdus».

**Ei uskunud** – ἡπίστουν – sõna ἀπιστέω tähendab «mitte uskuma», «mitte usaldama», ka «ebausaldusväärne/truudusetu olema».

**Peetrus** – nimi Πέτρος tähendab «kalju».

**Tõusid püsti** – ἀναστὰς – sõnasõnalt: «tõusis üles». Siin on ilmselt teadlikult kasutatud sama verbi ἀνίστημι, mida ka Jeesuse ülestõusmisest kõneldes.

**Nägi** – βλέπει – «näeb».<sup>9</sup>

**Surilinu** – τὰ ὀθόνια – sõna ὀθόνιον tähistab linast riidetükki või surnukeha mähkimiseks mõeldud linase riide ribasid.

**Imestades** – θαυμάζων – sõna θαυμάζω tähendab «imestama», «imeks panema», ka «imetlema».

### Sisuline analüüs

Naised, kes tulid nädala esimese päeva koidueelses hämaruses Jeesuse hauale, olid käinud seal ka varem – siis, kui Jeesus maeti. Evangelist Luukas kirjeldab seda nõnda: «See oli pühade valmistumispäev, ning hingamispäev oli algamas. Aga naised, kes olid Jeesusega koos tulnud Galileast, läksid kaasa ja vaatasid hauakambrit ja seda, kuidas Tema ihu sinna pandi.» (Lk 23:54j) Olles haualt tagasi pöördunud, panid nad valmis lõhnarohud Jeesuse surnukeha võidmiseks, ning «hingamispäeval puhkasid nad käsu järgi» (Lk 23:56).

<sup>7</sup> See väljend võib tähendada kas «Jaakobuse ema Maarja», «Jaakobuse naine Maarja» või «Jaakobuse tütar Maarja».

<sup>8</sup> Apostlit võib vähemalt mingil määral võrrelda täievolilise ja erakorralise suursaadikuga.

<sup>9</sup> Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

Jeesus oli surnud, lunastusohver oli toodud, templi vahevaip oli lõhki kärisenud, üks maailmaajastu oli lõpule jõudnud – sellest tunnistab keskpäeval, päikese seniidis olles maa peale laskunud pilkane pimedus –, ent Jeesuse jüngrid ning Teda järginud naised elasid jätkuvalt Vana Seaduse all. Ka nende jaoks oli otsekui kõik lõppenud, aga nad ei näinud veel Jeesuse ristisurmast ja ülestõusmisest võrsuvat uut.

Naisi ei toonud Jeesuse hauale mitte lootus, et Ta võiks olla ellu ärganud – kuigi Ta oli seda ette kuulutanud (Lk 9:22) –, vaid lein ja armastus oma surnud Õpetaja vastu. Ilmselt just viimane, armastus, oli see, mis nad enne kukke ja koitu kodust välja ajas – hämaras, vaata et käsikaudu, niipea, kui võimalik, et Issandale viimset austust osutada.

Hauale jõudes tabas naisi jahmatus: keegi oli hauasuud katva kivi ära veeretanud. On üsna tõenäoline, et nende esimene mõte pidi olema, et keegi oli tulnud hauale täpselt vastupidiste kavatsustega kui nemad: selleks, et Jeesuse surnukeha teotada või ära varastada. See, et Jeesus oleks võinud surnuist üle tõusta, naistele pähe ei mahtunud, isegi siis mitte, kui nad hauda sisenedes ei leidnud sealt Jeesuse ihu – või eriti siis mitte, kuna see kinnitas nende kartust, et keegi võis Jeesuse surnukeha selle teotamiseks varastada.

On huvitav, et evangelist kasutab siin kaks korda ühte ja sama sõna: naised *leidsid*, et kivi on hauasuult ära veeretatud, ning sisenedes nad *ei leidnud* Issanda Jeesuse ihu. Luuka kirjanduslikku talenti arvestades on rohkem kui tõenäoline, et taoline sõnakasutus pole juhuslik, seda enam, et järgnev näitab, et mitte naiste ja hiljem Peetruse poolt leitud tühi haud polnud see, mis nad usule tõi – vastupidi, tühi haud tekitas neis hirmu, segadust, nõutust ja koguni uskmatust.

Niisiis *leidsid* naised õigupoolest tühjuse – esmalt tühja hauasuu ja seejärel tühja haua, mis viimaks täitis nende hingegi ängistava tühjusega, mida ei suutnud esialgu peletada ka kahe säravas rüüs mehe nägemine. Viimane ajas naised veelgi enam hirmule ning pani nad pilku maha lööma – küllap mitte häbelikkusest, vaid kohkumusest. Seda, kas ja millal nad mõistsid, et tegemist on inglitega, meile ei öelda.

Inglid kõnetavad naisi üsna tõredalt – sarnaselt sellele, kuidas Jeesus mitmel korral oma jüngrite poole pöördus, neid nende usunõtruse ja/või mõistmatuse pärast noomides. Inglid ütlevad naistele: «Mis te otsite elavat surnute juurest? Teda ei ole siin, Ta on üles äratatud. Tuletage meelde, mida Ta teile rääkis juba Galileas, öeldes, et Inimese Poeg peab antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma.» (Lk 24:5–7)

Siin kõlab etteheide nii selle eest, et naised otsivad Jeesust mitte kui elavat, vaid kui surnut – pole siis imestada, et nad Teda ei leia! –, kui ka selle eest, et nad ei ole võtnud tõsiselt seda, mida Jeesus oli jüngritele ja neile endile juba ammust ajast oma surma ja

ülestõusmise kohta ette kuulutanud. Ometi ei ole peamine mitte etteheide, vaid neis sõnades peituv julgustus, mis toob naised äratundmisele ja usule, pealegi taolisele usule, mida nad ei saanud jätta üksnes enda teada, vaid pidid jagama kõigiga, kes nagu nemadki Jeesust armastasid ja Tema surma pärast leinasid. Ilma, et inglid oleksid pidanud neile seda ütlema, pöördusid naised hauakambri juurest tagasi ja «kuulutasid... kõike seda neile üheteistkümnenele ja kõigile teistele» (Lk 24:9).

Päris kindlasti ei piirdunud «kõige selle» – või täpsemalt tõlkides: «kõigi nende [asjade]» – kuulutamine sõnumiga tühjast hauast ega isegi kohtumisest inglitega, vaid neist naistest, kellest nimepidi nimetatakse kolme – Maarja Magdaleenast, Johannast ja Jaakobuse Maarjast –, said esimesed kristliku rõõmusõnumi kuulutajad: nad kuulutasid apostlitele ristilöödud ja ülestõusnud Kristust.

Apostlite reaktsioon oli paraku enam-vähem samasugune, nagu see, millisena Luukas kirjeldab umbes kolm aastakümnet hiljem toimunud vestlust Pauluse ja maavalitseja Festuse vahel: «Messias pidi kannatama, et ta pidi esimesena surnuist üles tõusma ning kuulutama valgust nii juutidele kui paganaile.» – «Sa jampsid, Paulus!» (Ap 26:23j) Evangelisti kirjeldus on väga elav: naised rääkisid ja rääkisid (küllap ühekorraga ja ehk ka üsna segaselt), ent jüngrite silmis paistsid naiste sõnad otsekui tühi loba, jaburdus, ja enesestmõistetavalt nad ei uskunud naiste juttu (Lk 23:11). Nagu naisi ei olnud veennud Jeesuse tühi haud, nii ei veena nüüd Jeesuse jüngrid naiste sõnum tühjast hauast – ei leia nemadki sealt muud kui üksnes tühjuse.<sup>10</sup>

Siiski saavutasid naised midagi: üks jüngritest, see, keda apostlid olid ehk pidanud autoriteetseimaks enda hulgas, ent keda nüüd vaevas kibe kahetsus Issanda salgamise pärast,<sup>11</sup> «tõusis püsti ja jooksis hauakambri juurde» (Lk 23:12). Taas tasub juhtida tähelepanu evangelisti sõnakasutusele: Peetruse «püsti tõusmise» kohta kasutatakse sama verbi, mida Jeesuse ülestõusmise kohta – võiksime öelda, et Jeesuse ülestõusmine füüsilisest surmast kinkis Peetrusele võimaluse tõusta üles sellest surmast, mis valitses tema hinge ja tahte üle.

Nagu naised olid rutanud hauale niipea, kui võimalik – koidueelses hämaruses –, nii läheb nüüd Peetrus jooksuga, nii ruttu kui võimalik, oskamata endale ilmselt päriselt seletadagi, miks ta seda teeb, mingi seletamatu lootuse sunnil, sest kui teda oleks hauale ajanud naiste sõnades kahtlemine, s.t sisuliselt uskmatuse, nagu vahel arvatakse, siis vaevalt, et ta oleks jooksnud. Nüüd ta aga jooksis ning hauale jõudes kummardus sinna sisse vaatama.

---

<sup>10</sup> Naiste jutt kahest neile ilmunud sädelevas rüüs mehest oleks võinud vähemalt kolmele Jeesuse jüngritest tuletada meelde seda, kuidas koos Jeesusega muutmismäel olles olid ka nemad näinud kahte meest, kes «kirkuses ilmudes rääkisid Tema eluotsast, sellest, mis Tal Jeruusalemmas tuli täide viia» (Lk 9:30j) – paraku ilmutasid jüngrid oma üsna tavapärasest mõistmatust ja usunõrget.

<sup>11</sup> «Ja sealt välja minnes puhkes ta kibedasti nutma.» (Lk 22:62)

Muidugi ei leidnud ka Peetrus hauast Jeesust. Ta ei näinud muud kui üksnes surilinu – linase riide ribasid, mis tunnistasid, et seal oli olnud surnukeha. Kuigi Luukas kasutab erinevaid sõnu, on siin hämmastav sarnasus sellega, mida Jeesuse sünniööl ütlesid Petlemma karjastele neile ilmunud inglid: «Teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus. Ja see on teile tunnustäheks: te leiate lapsukese mähitud ja sõimes magavat.» (Lk 2:11j)

Mitte ainult Petlemma, vaid ka Jeruusalemma nimetatakse Pühakirjas Taaveti linnaks (2Sm 5:7.9) – esimeses asus Kristuse sõim, teises Tema haud. Esimeses leidsid karjased Jeesuse mähkmeisse mähituna, teises aga leidis see, kelle Jeesus veidi hiljem seadis oma lambaid toitma ja nende eest hoolitsema (Jh 21:15–17), üksnes riideribad, millesse oli olnud mähitud ristilöödud Kristus, kes nüüd, Ülestõusnuna, oli rebinud puruks surma köidikud (mähised) ja saanud tõepoolest Päästjaks kogu inimkonnale.

Ometi Peetrus ei mõistnud veel, sest temalegi ei piisanud üksnes tühja haua nägemisest, temagi vajas enam – ta vajas Issanda enda sõna ja Tema ligiolu kogemust, kuna ilma selleta ei osanud ta teha muud, kui vaid endamisi imestada. Me teame, et pisut hiljem Peetrus sai selle kogemuse, mida ta hädasti vajas – Ülestõusnu ligiolu kogemuse –, kuigi Luukas ei kirjuta selle kohta midagi lähemat, vaid me kuuleme sellest üksnes teiste jüngrite põgusa märkuse vahendusel: «Issand on tõesti üles äratatud ja on end näidanud Siimonale.» (Lk 24:34) Nagu juba öeldud, ei ole ülestõusmisu aluseks mitte tühja haua fakt, vaid Jumala sõna ja töötused ning nende töötuste täitumine Kristuse kannatustes, ristisurmas ja ülestõusmises,<sup>12</sup> mida kinnitab nende tunnistus, kellele oli antud imeline võimalus kohtuda Ülestõusnu endaga.<sup>13</sup>

Naised tulid Jeesuse hauale esimesel võimalusel pärast seda, kui hingamispäev oli möödas. Aga hauale tulles elasid nad vaimselt veel Vana Seaduse all – kuigi vana oli juba möödunud ja uus oli sündinud (vrd 2Kr 5:17). Võime öelda, et naised tulid hauale endise maailmaajastu kaheksandal päeval – ent lahkusid haualt juba uue ajastu, uue loomise esimesel päeval. Kristus pidi kannatama, surema ja surnuist üles tõusma – see «pidi» ei ole siin mitte inimlik paratamatus, midagi saatuslikku, vaid see on «jumalik paratamatus»: selles väljendub Jumala tahtmine, et «kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele» (1Tm 2:4), sest «kui me usume, et Jeesus on surnud ja üles tõusnud, siis usume ka, et Jumal äratas Jeesuse kaudu üles need, kes koos Temaga on läinud magama» (1Ts 4:14).

---

<sup>12</sup> «Eks Messias pidanud seda kannatama ja oma kirkusesse minema?» (Lk 24:26)

<sup>13</sup> «Ma olen teile ju kõigepealt edasi andnud seda, mida ma ka ise olen vastu võtnud: et Kristus suri meie pattude eest, nagu on kirjutatud pühades kirjades, ja et Ta maeti maha ja äratati kolmandal päeval üles pühade kirjade järgi ja et Ta näitas ennast Keefasele, seejärel neile kaheteistkümnele, seejärel näitas Ta ennast ühtaegu enam kui viiesajale vennale, kellest enamik on veel praegugi elus, mõned aga on läinud magama; siis näitas Ta ennast Jaakobusele, seejärel kõigile apostlitele. Aga kõige viimaks näitas Ta ennast ka minule kui äbarikule.» (1Kr 15:3–8)

## Jutluseks

Ülestõusmispüha on kirikuaasta tähtsaim püha, millel teataval määral rajaneb kogu liturgiline kalender ning mis määrab ka kirikukalendri iganädalase rütmi: nädala esimene päev ehk pühapäev on Issanda ülestõusmise päev, samamoodi nagu reedel meenutatakse Kristuse ristsurma ning kolmapäeval Tema äraandmist Juuda poolt.

Apostel Paulus ütleb, et kui Kristust ei ole üles äratatud, siis on meie usk tühine (vrd 1Kr 15:17), ja on päris selge, et Paulus ei kõnele siin ülestõusmisest kui millestki sümboolsest mingisuguse abstraktse hea ja kurja vahelise võitluse kontekstis, nagu ehk mõni moodne «demütologiseerija» seletada üritab, vaid kui millestki täiesti konkreetsest ja füüsilisest: me usume «liha ülestõusmist», nagu seisab Apostliku usutunnistuse originaaltekstis.<sup>14</sup>

Ka evangeeliumide tunnistus Jeesuse ülestõusmisest on rõhutatult füüsiline: Ülestõusnu kutsub jüngreid ennast käega katsuma, sööb ja joob koos nendega, kinnitab neile otsesõnu, et Ta ei ole vaim (või tont), vaid lihast ja luust inimene (vrd Lk 24:39). Kuigi mitte ükski inimene ei näinud pealt ülestõusmise hetke, oli neid, kellele Jeesus pärast surnuist üles tõusmist ennast näitas, üsna palju (vrd 1Kr 15:3–8). Algusest peale on kristliku usu ja kuulutuse keskmeks olnud sõnum, et «Kristus suri meie pattude eest, nagu on kirjutatud pühades kirjades, ja maeti maha ja äratati kolmandal päeval üles pühade kirjade järgi» (1Kr 15:3j).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Ho 6:1–3) prohvet Hoosea kutse pöörduda tagasi Issanda juurde, kes «on meid murdnud ja parandab meid; on meid lõõnud ja seob meid; teeb meid elavaks kahe päevaga, kolmandal päeval aitab meid üles ja me võime elada Tema palge ees». Kuigi esmatasandil kõneleb see prohvetikuulutus Jumalast taganenud Iisraeli rahvast, on seda varakult tõlgendatud ettekuulutuseks Kristusest, kes võtab enda kanda meie patu, toob meie karistust kandes meile lunastuse ja lepituse Jumalaga ning kingib meile uue elu alguse.

Esimese lugemisaasta Epistliks (1Kr 15:1–11) on apostel Pauluse tunnistus meie usu aluseks olevast rõõmusõnumist, mille kohaselt Kristus on meie pärast kannatanud, meie pattude eest surnud ja maha maetud ning kolmandal päeval surnuist üles tõusnud ja pärast seda ennast Ülestõusnuna paljudele näidanud, et kinnitada nende ja nende kaudu meie usku ülestõusmisse ja igavesse ellu.

Esimese lugemisaasta Evangeeliumi (Lk 24:1–12) tunnistus on sama: Kristus *pidi* kannatama, ristilööduna surema ja surnuist üles tõusma. See ei ole pelk idee, vaid see

---

<sup>14</sup> *Carnis resurrectionem* – kahjuks on tänapäevastes tõlgetes sõna «liha» asemel enamasti «ihu».

on reaalsus, mida kinnitas Ülestõusnu ilmumine nii Peetrusele kui teistele jüngritele. Kristliku usu aluseks ei ole mitte tühi haud, vaid meie eest surnud ja surnuist üles tõusnud Kristus – just seda kinnitavad ka inglite sõnad Jeesuse hauale tulnud naistele: elavat ei mõtet otsida surnute hulgast, ja need, kes seda teevad, ei näegi nagu naised ja veidi hiljem Peetrus muud kui vaid tühja hauda, mis paremal juhul täidab nad imestusega, halvemal aga hirmu ja segadusega.

See ei tähenda, et võiksime Jeesuse surnukeha võidma läinud naistesse või Peetrusesse suhtuda üleolevalt või halvustavalt. Vastupidi, meil on väga palju õppida armastusest, mis sundis naisi esimesel võimalusel, enne kukke ja koitu, ning Peetrust lausa jooksuga oma armastatud Issanda hauale minema – aga me ei tohi siia pidama jääda, vaid peame veelgi enam õppima sellest, mida nad pärast tühja haua ehmatusest üle saamist kogesid ja peatselt ka ise rõõmusõnumina kuulutasid: «Issand on tõesti üles äratatud ja on end näidanud!» (Lk 24:34)

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesuse ristisurm täitis Tema järgijate südamed leina ja nõutusega. Jah, Ta oli oma surma ette kuulutanud – oli kuulutanud ette ka oma ülestõusmist –, ent see kõik oli nende jaoks midagi mõistetamatut; midagi, millega nad ei osanud miskit peale hakata või mille nad olid sündmuste keerises unustanud. Mida aga miski ei suutnud nende südames kustutada, oli armastus Issanda vastu – seesama armastus, mis sundis Jeesust järginud naised esimesel võimalusel Tema hauale ruttama, et Teda võida ja Talle nõnda viimset austust osutada. Nad läksid koidueelses hämaruses, enne kukke ja koitu – nad läksid, mis sest, et leinas. Nad läksid, et teha, mis veel teha andis, kuna nende jaoks oli kõik lõppenud – aga kõigest hoolimata läksid nad armastuse pärast.
2. Kõik oligi lõppenud, aga hoopis teises tähenduses, kui naised ja isegi Jeesuse jüngrid arvata oskasid. Lõppenud oli vana maailmaajastu, templi vahevaip oli lõhki kärisenud, Vana Seaduse asemele oli astunud uus: Jeesus, Jumala Poeg ja Inimese Poeg, Messias, oli inimkonna oma ristisurmaga lunastanud ning surnuist üles tõustes võitnud meid Aadama ja Eeva langemisest saadik aheldanud patu ja surma meelevalla. Vana oli möödas, uus oli juba alanud – ent hauale tulnud naised veel ei mõistnud seda. Nad ei mõistnud seda ei siis, kui leidsid kivi olevat hauasuult ära veeretatud, ega siis, kui nad hauda sisenedes ei leidnud Issanda surnukeha. Nad ei mõistnud isegi siis mitte, kui nägid kahte sädelevas rüüd ingliti, kes neid elava surnute hulgast otsimise pärast noomisid. Naised said kõigest aru alles siis, kui inglid olid neile meelde tuletanud seda, mida Jeesus oli neile juba ammu ette kuulutanud: «Et Inimese Poeg peab antama patuste inimeste kätte ja risti löödama ja kolmandal päeval üles tõusma» (Lk 24:7).

3. Kui see kõik oli naistele meelde tulnud ja tõeliselt päralt jõudnud, pöördusid nad tagasi ning kuulutasid nähtut ja kuuldut Jeesuse jüngritele. Paraku näitas jüngrite reaktsioon naiste räägitule, et nemadki ei mõista mitte midagi – ega mõistnud seni, kuni Ülestõusnu ise oli ennast neile näidanud. Naised rääkisid ja rääkisid, aga jüngrid pidasid seda kõike tühjaks lobaks. Siiski oli üks, kellele naiste jutt südamesse läks: Peetrus, kes mitte naiste sõnade kontrollimiseks, vaid tema hinges torkiva kibeda kahetsusvalu pärast, kuna ta oli oma Issanda ära salanud, tõusis ja jooksis Jeesuse hauale. Küllap teda sundis tagant mingi seletamatu, talle endalegi mõistetamatu või koguni teadvustamata lootus, millele ta esialgu paraku vastust ei leidnudki. Jah, ka Peetrus nägi tühja hauda, ent see ei äratanud temas mitte usku, vaid üksnes imetust. Selleks, et uskuda Jeesuse ülestõusmisse (ja ka sellesse, et oma Issanda salgamine on talle andeks antud), vajab Peetrus midagi enamat: ta vajab kohtumist oma Issandaga, kes oli ka tema eest kannatanud, ka tema pattude andekandmiseks surnud ja oma ülestõusmisega ka temale uue ja igavese elu kätte võitnud. Kristlik usk ülestõusmisse ei ole midagi abstraktset, vaid see on täiesti praktiline ja füüsiline: me usume «liha ülestõusmist ja igavest elu». Selle usu aluseks ei ole mitte tühi haud, vaid Jumala sõna ja töötused ning nende töötuste täitumine Kristuse kannatustes, ristisurmas ja ülestõusmises, mida kinnitab nende tunnistus, kellele oli antud imeline võimalus kohtuda Ülestõusnu endaga.